

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ І СВІТОВІЙ
ГУМАНІТАРИСТИЦІ»**

**Матеріали І Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

(посвідчення УкрІНТЕІ № 511 від 05 грудня 2023 року)

07 листопада 2024 року

Харків, ХНАДУ

Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 07 листопада 2024 року. Харків: ХНАДУ, 2024. 145 с.

У збірнику репрезентовано наукові розвідки учасників І Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці». Тезові матеріали подано в авторській редакції й автори публікацій несуть персональну відповідальність за порушення правил академічної доброчесності.

Головні тематичні напрями наукової конференції: *знакові події і персоналії в українській гуманітаристиці; завдання викладачів гуманітарних дисциплін у формуванні інформаційного простору України; досвід вивчення гуманітарних дисциплін у країнах Європейського Союзу та США; роль української гуманітаристики у збереженні національної ідентичності.*

Збірник матеріалів конференції стане в нагоді для широкого кола зацікавлених осіб – науковців, викладачів закладів вищої освіти, викладачів закладів фахової передвищої освіти.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВУЮЧИЙ:

Богомолів В.О. – професор, д-р. техн. наук, ректор Харківського національного автомобільно-дорожнього університету.

ЗАСТУПНИКИ:

Дмитрієв І.А. – професор, д-р. екон. наук, проректор з наукової роботи ХНАДУ;

Холодов А.П. – доцент, канд. техн. наук, директор Навчально-наукового інституту міжнародної освіти і співпраці ХНАДУ;

Нікуліна Н.В. – доцент, канд. філол. наук, зав. кафедри українознавства ХНАДУ;

Ніколаєнко О.О. – доцент, д-р. іст. наук, професор кафедри історії України ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Резван О.О. – професор, д-р. пед. наук, завідувач кафедри психології, педагогіки та мовної підготовки ХНУМГ імені О.М.Бекетова;

Міняйло Р.В. – доцент, д-р. філол. наук, професор кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

Телсжкіна О.О. – професор кафедри психології, педагогіки та мовної підготовки ХНУМГ імені О. М. Бекетова, д-р. філол. наук;

Книщенко Н.П. – доцент, канд. філол. наук, доцент, заступник завідувача кафедри українознавства ХНАДУ;

Крехно Т.І. – доцент, канд. філол. наук, професор кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР:

Бугасівська Ю.В. – канд. пед. наук, доцент кафедри українознавства ХНАДУ.

© Колектив авторів, 2024

ЗМІСТ

<i>Бабай Л.В.</i> ГУМАНІТАРНІ ДИСЦИПЛІНИ: РОЛЬ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО ІНЖЕНЕРА.....	9
<i>Бадєєва Л.І.</i> РОЗКРИТТЯ ІСТОРИКОМ ВАЦЛАВОМ СОБЄСЬКИМ ПОСТАТІ ГУМАНІСТА XVI СТ. СТАНІСЛАВА ОРІХОВСЬКОГО	11
<i>Берестова А.А., Лисенко Н.О.</i> ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛІКАРІВ-ЛАБОРАНТІВ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ	16
<i>Бугаєвська Ю.В.</i> НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА СТРАТЕГІЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ОСВІТИ.....	20
<i>Бугаєвський В.О., Бугаєвський М.С.</i> ПІДВИЩЕННЯ ІСНУЮЧОГО РІВНЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ	23
<i>Варипаєв О.М., Міносян А.С.</i> САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	25
<i>Золотарьов В.С., Золотарьова С.І.</i> КНЯЗЬ К.В. ОСТРОЗЬКИЙ: ДЕРЖАВОТВОРЧА ТА КУЛЬТУРНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	27
<i>Ільєнко А.В.</i> ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ДЕРЖСЛУЖБОВЦЯ	29
<i>Yemelyanova Ye.</i> USING COMPUTER TECHNOLOGIES IN THE DISTANCE LEARNING EDUCATIONAL PROCESS	31

ч.; упоряд. В.Д.Литвинова; відп. ред. В.М. Нічик. Київ: Наук. думка, 1995. Ч.І. С.23–61.

6. Оріховський Ст. Про турецьку загрозу //Українські гуманісти епохи Відродження: антологія у 2-х ч.; упоряд. В.Д. Литвинова; відп. ред. В.М. Нічик. Київ: Наук. думка, 1995. Ч.І. С.61–109.

7. Скиба В.Й. Про трактат С.Оріховського «Напучення польському королеві Сигізмунду Августу» // Український історичний журнал. 1996. №3. С.119–130.

8. Sobieski W. A nie o wiere // Sobieski W. Trybun ludu shlacheckiego. Warszawa, 1978. 408 str. Str. 238–250.

9. Sobieski W. Krol cry tyran /W. Sobieski // Sobieski W. Trybun ludu shlacheckiego. –Warszawa, 1978. 408 str. Str.187–208.

Берестова Алла Анатоліївна

*доцент кафедри фундаментальних та
суспільно-гуманітарних наук НФаУ,
кандидат філологічних наук, доцент
e-mail: balla19682802@gmail.com*

Лисенко Наталя Олександрівна

*доцент кафедри педагогіки та психології ІПКСФ НФаУ,
кандидат філологічних наук, доцент
e-mail: natalilisenko1977@gmail.com*

**ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ЛІКАРІВ-ЛАБОРАНТІВ ЯК ЗАПОРУКА
УСПІШНОЇ МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Мова є критерієм освіченості та індивідуальності людини, вирізнявальною рисою особистості лікаря.

Мовна особистість у процесі становлення й розвитку проходить кілька етапів: від рівня мовної правильності (вироблення орфоепічних, орфографічних, пунктуаційних навичок, вміння будувати нескладні

типові тексти) до рівня володіння фаховою метамовою (володіння терміносистемами, мовними формулами термінологічною фразеологією, композиційно-жанровими формами текстотворення).

Питаннями формування мовленнєвої компетентності здобувачів вищої школи займалися такі дослідники, як А. Загнітко, Л. Мацько, С. Шевчук, І. Ющук, Л. Паламар, О. Пономарів, Є. Чак, А. Коваль, С. Шевчук, Н. Бабич, І. Вихованець, П. Мовчан та ін. Науковці окреслюють мовну поведінку особистості, надають поради щодо правильності використання лексем та мовних конструкцій відповідно до мовних ситуацій.

Мовленнєва компетентність – це вміння адекватно й доречно користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), уміння планувати свою мовленнєву й немовленнєву поведінку, уміння застосовувати стилістичні багатства рідної мови. Відповідний рівень професійного мовлення визначає майстерне володіння писемною і усною формами спілкування. Сформованість професійно-мовленнєвої компетентності в лікаря-лаборанта свідчить про його теоретичну та практичну готовність до здійснення ефективної професійної діяльності у площині «людина – людина», що вимагає встановлення регул ярних комунікативних контактів з колегами, пацієнтами, з рідними пацієнта тощо. Сформованість професійно-мовленнєвої компетентності впливатиме на результативність комунікативної взаємодії учасників комунікації: взаєморозуміння між лікарем-лаборантом і пацієнтом.

Навчання термінолексики на початковому етапі викладання української мови є важливою ланкою в удосконаленні професійної компетенції, є одним із основних завдань професійної підготовки лаборантів медицини. Опановування термінологічним медичним словником як засобом професійної комунікації дозволить здобувачам легше засвоїти матеріал освітніх компонент, передбачених програмою підготовки кадрів вищої кваліфікації, та вдосконалювати свій рівень.

Разом із формуванням навчально-пізнавальних умінь і виробленням навичок у майбутніх фахівців медичної галузі необхідно

проводити роботу щодо означення термінологічної лексики своєї царини і вироблення вмінь оперувати ними. Оскільки правильне послуговування термінолексикою є вкрай необхідним для будь-якої діяльності. Обов'язковим є дотримання культури професійного мовлення. Досить часто здобувачі можуть вживати слова у невластивому для них значенні, як-от: *вірно встановлений діагноз* – *правильно встановлений діагноз* («вірний» – постійний у своїх поглядах і почуттях), *виконати процедури до їжі* – *виконати процедури до їди* («їда» – споживання їжі, «їжа» – харчі), *нормальне протікання хвороби* – *нормальний перебіг хвороби* (текти може лише рідина), *видалити апендицит* – *вирізати апендикс* («апендицит» – запалення апендикса). Це постійна лексикографічна робота на кожному занятті.

Явище паронімії поширене в науковому мовленні. Кожна паронімічна пара має свою специфіку, тому під час зіставлення паронімів виявляється здатність кожного до сполучуваності з іншими термінологічними лексемами. У мовленні лікарів досить часто виникають труднощі у вживанні термінологічних прикметникових сполучень із компонентом *-(о)лог-*: *алергійний свербіж* – *алегрологічний анамнез* – *алергічний бронхіт*, *епідеміологічний прогноз* – *епідемічний осередок*. Прикметники з компонентом *-(о)лог-* позначають поняття, пов'язані з науками, що вивчають певні процеси та явища, а прикметники без компонента *-(о)лог-* – поняття, пов'язані безпосередньо з тими явищами.

Варто використовувати запозичену лексику, з'ясувавши спочатку походження терміна, тому потрібно надавати лінгвістичне пояснення його виникнення (етимологізація терміна). Треба послуговуватися й українськими відповідниками з метою повторів у тексті термінологічних лексем: *“проект ліквідовано”* і *“проект знищено”*, *“латентний період”* і *“прихований період”*.

Курс «Українська мова за професійним спрямуванням» повинен передбачати також освоєння епонімів – термінів, утворених на основі власних назв. І хоча останнім часом відзначається тенденція до обмеження вживання епонімічних термінів у медичній термінології, вони, як і раніше, беруть активну участь у процесі номінації, утворюю-

ючи синонімічний ряд: *хвороба Спенсера – вірусна діарея, метод В. Короткоручко – осадова реакція на рак.*

У професійному мовленні послуговуються активними дієприкметниками. Для сучасної української мови активні дієприкметники із суфіксами *-уч (-юч), -ач (-яч)* є не властивими. Терміни *жарознижжувальний, скорочувальний, обертальний, анальгезивний, гальміний* є віддієслівними, або процесовими, прикметниками. За допомогою суфіксів *-альн(ий), -ивн(ий), -івн(ий)* можна відобразити активну дійову властивість суб'єктів дії (їхню *“здатність чи призначення виконувати дію, спрямовану на об'єкт дії”*).

Низький рівень розвитку професійного мовлення майбутніх лаборантів-медиків на заняттях «Українська мова за професійним спрямуванням» створює труднощі як під час вивчення фахових освітніх компонент у вищих фармацевтичних (медичних) навчальних закладах, так і під час виконання завдань професійної діяльності, що негативно позначається на ефективності роботи.

Отже, слід підкреслити, що знання, правильне освоєння та застосування наукової медичної термінології є необхідною частиною формування професійно-мовленнєвої компетентності лікаря-лаборанта. Опанування термінологічного медичного пласту надасть здобувачам вищої школи можливість освоїти термінолексику своєї царини, базові знання про мову лаборантів та допоможе розвинути професійну мовленнєву компетенцію майбутніх спеціалістів, забезпечивши високий рівень виконання лікарем усіх складників його професійної діяльності. Оволодіння науковою лексикою медицини має бути результатом координації зусиль викладачів спеціальних освітніх компонент і викладачів української мови за професійним спрямуванням.

Література

1. Галузяк В. М. Розвиток професійної спрямованості студентів вищих медичних навчальних закладів: монографія / В. М. Галузяк, С.І. Тихолаз. – Вінниця, 2016. – 228 с
2. Берестова А. Культура мовлення як складова загальної культури здобувача вищої освіти – фізичного терапевта / А. Берестова,

Н. Лисенко // «Застосування інноваційних технологій та методів навчання при викладанні фундаментальних та мовних дисциплін у вишах»: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції., – Харків: НФаУ, 2023. – С.4-7.

3. Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Українська медична термінологія в професійному спілкуванні. Лексико-стилістичні норми. Словники у професійному спілкуванні. Типи словників. Роль словників у підвищенні мовної культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intranet.tdmu.edu.ua/>.

Бугаєвська Юлія Володимирівна,
доцент кафедри українознавства ХНАДУ,
e-mail: bugaevskaylia@ukr.net

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА СТРАТЕГІЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ОСВІТИ

Розвиток громадянських цінностей пов'язаний із вихованням у студентів глибокого почуття любові до України, її народу, формуванням якостей громадянина-патріота; формування високої правової культури, правосвідомості; стимулювання внутрішніх зусиль до саморозвитку й самовиховання. Серед провідних громадянських цінностей виділяють свободу, пошану до Закону, свободу слова, права людини, суверенітет особи, рівність громадян, самовідповідальність людини, толерантне ставлення, пошану праці тощо.

Ураховуючи потреби, вимоги, цінності новітнього часу, філософія освіти в гуманістичній концепції виховання й навчання розробляє науково-педагогічну стратегію культурологічної моделі, розширюючи теоретичну основу культурології характеристиками знань; сучасною методологією осмислення дійсності, насиченою інформацією, орієнтуванням у соціумі тощо. Нові стратегії культуроло-